zondag 23 augustus 2020, ds. Henk Gols

Tiende zondag van de zomer

Stevenskerk, 23 augustus 2020
Lezingen: Jesaja 51:1-6; Matteüs 16:13-28

[eerste lezing: Jesaja 51, 1-6] (Willibordvertaling)
Luistert naar Mij, gij, die het heil achtervolgt, die Jahwe zoekt, ziet op naar de rots, waaruit gij zijt gehouwen, en naar de groeve waaruit gij gegraven zijt. 2Ziet op naar Abraham, uw vader, en naar Sara, die u heeft gebaard; toen Ik hem riep, was hij immers alleen, maar Ik heb hem gezegend en vermenigvuldigd. 3Want Jahwe bemoedigt Sion, al haar puinhopen troost Hij; Hij maakt haar woestijn als een paradijs, haar dorre grond als een tuin van Jahwe; vreugde en blijdschap zijn er te vinden, 4Luistert naar Mij, mijn volk, mijn natie, luistert naar Mij; want onderrichting gaat er van Mij uit en mijn recht is een licht voor de volken. 5In een oogwenk breng Ik mijn gerechtigheid nabij, mijn heil verschijnt, met machtige arm doe Ik de volken recht wedervaren; de eilanden zien naar Mij uit en mijn arm is hun hoop. 6Heft uw ogen naar de hemel op, en ziet naar de aarde beneden: de hemel mag vervliegen als rook en de aarde als een kleed in flarden uiteenvallen, en haar bewoners dood vallen als muggen; maar mijn heil blijft eeuwig bestaan en mijn gerechtigheid laat zich niet uit het veld slaan.

[evangelie: Matteüs 16, 13-28] (Willibrordvertaling)
Toen Jezus in de streek van Caesarea van Filippus gekomen was, stelde Hij zijn leerlingen deze vraag: “Wie is, volgens de opvatting van de mensen, de Mensenzoon?” 14Zij antwoordden: “Sommigen zeggen Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia of een van

de profeten." 15"Maar gij", sprak Hij tot hen, "wie zegt gij dat Ik ben?" 16Simon Petrus antwoordde: "Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God." 17Jezus hernam: "Zalig zijt gij Simon, zoon van Jona, want niet vlees en bloed hebben u dit geopenbaard maar mijn Vader die in de hemel is. 18Op mijn beurt zeg ik u: Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. 19Ik zal u de sleutels geven van het Rijk der hemelen en wat gij zult binden op aarde, zal ook in de hemel gebonden zijn en wat gij zult ontbinden op aarde, zal ook in de hemel ontbonden zijn." 20Daarop verbood Hij zijn leerlingen nadrukkelijk iemand te zeggen, dat Hij de Christus was.
21Van dat ogenblik af begon Jezus zijn leerlingen duidelijk te maken dat Hij naar Jeruzalem moest gaan; dat Hij daar veel zou moeten lijden van de oudsten, de hogepriesters en de schriftgeleerden, maar dat Hij na ter dood gebracht te zijn op de derde dag zou verrijzen.
22Toen nam Petrus Jezus ter zijde en begon Hem ernstig daarover te onderhouden: "Dat verhoede God, Heer! Zo iets mag U nooit overkomen!" 23Maar Hij keerde zich om en zei tot Petrus: "Ga weg, satan, terug! Gij zijt Mij een aanstoot, want gij laat u leiden door menselijke overwegingen en niet door wat God wil." 24En daarna tot zijn leerlingen: "Wie mijn volgeling wil zijn, moet Mij volgen door zichzelf te verloochenen en zijn kruis op te nemen. 25Want wie zijn leven wil redden, zal het verliezen. Maar wie zijn leven verliest om Mijnentwil zal het vinden. 26Wat voor nut heeft het voor een mens heel de wereld te winnen, als dit ten koste gaat van eigen leven? Of wat zal een mens kunnen geven in ruil voor zijn leven? 27Want de Mensenzoon zal komen in de heerlijkheid van zijn Vader, vergezeld van zijn engelen, en dan zal Hij ieder vergelden naar zijn daden. 28Voorwaar, Ik zeg u: Er zijn er onder de hier aanwezigen, die de dood niet zullen

ervaren voordat zij de Mensenzoon zullen zien komen in zijn koninklijke macht."

[overweging:]

Waaruit zijn wij gehouwen? Waaruit zijn wij opgegraven? Opdat wij zouden verschijnen, opdat ik ik en jij jij zou zijn, is er gehakt en gegraven. Uit rots zijn wij gehouwen, uit de holte van een bron zijn wij uitgegraven. Zo heet het in de eerste lezing uit het boek Jesaja.

De rots heet Abraham. Abraham vormt het materiaal waaruit wij gehouwen zijn. Of Sara, die wordt voorgesteld als de holte van een bron. Uit haar worden wij geboren.

Wie is de kunstenaar die ons heeft uitgehouwen? Uit het materiaal dat Abraham heet, heeft hij ons een eigen vorm gegeven. Een oorspronkelijke vorm, maar waarin iets van Abraham zichtbaar is. Van Abraham zegt de lezing dat hij 'één 'was. Zoals van de Eeuwige wordt gezegd dat hij één is. Het materiaal waaruit wij zijn gemaakt is zuiver. Wij zijn uit één stuk gemaakt.

In onze huidige samenleving gaat het om het vele. Je ontleent je identiteit aan het vele. Je bent trots op het vele dat je bereikt hebt. Er wordt tegen je opgekeken als je veel presteert en veel bezit. Maar Abrahams geheim is het geheim van de Eeuwige: het ene.

Wie is de tuinier die uit welke verborgen bron ons tevoorschijn groef? Sara is de onverwachte bron. Onverwacht — want zij was gelabeld als onvruchtbaar, ze leek een drooggevallen bron, ze had haar tijd gehad. Maar kijk, zij baart het leven, ze baart ook ons tevoorschijn. Juist het gestolde gaat weer stromen, het dichte gaat open. Dat is het geheim van Sara. Je denkt: er is niets meer te halen, zand erover, doodlopende weg. Maar uit haar worden wij geboren. Onze oorsprong is het niet verwachte. Want ja, wij berekenen en plannen, we schatten in en beoordelen — maar slaan ook telkens weer de plank

mis, want het geheim van het leven gaat in en buiten ons zijn eigen weg, uit niet opgemerkte bron zoekt het zijn eigen bedding.

Volgens de woorden uit Jesaja zijn wij niet het vele. Niet het vele maakt ons. En we zijn ook niet het voorspelbare: we vallen niet zomaar samen met het beeld dat we ons van onszelf hebt gevormd, met wat anderen van ons vinden, wat anderen bij ons voor mogelijk houden. We zijn niet ons Facebookprofiel. We vallen niet samen met het beoordelingsrapport over ons. We worden uitgegraven uit een wonder. Zoals bij moeder Sara, zo wil het bij ons uit het verborgene stromen — vroeg misschien, op jonge leeftijd al, of laat desnoods in ons bestaan.

Het ene, de kern, onze ziel wil tevoorschijn gehouwen worden. Maar er zit inmiddels teveel om ons heen. Zoals een kunstenaar het beeld uit de steen tevoorschijn haalt, zo is de Eeuwige bezig onze ware vorm bloot te leggen. Wat moeten er een lagen worden afgebikt. Er is wel heel veel overtolligs. Het is duidelijk: we moeten niet meer alles willen, liever gaan we naar het ene terug.

Ons leven is niet gebouwd op wat voor anderen direct zichtbaar is. Om te leven moeten we niet alsmaar meer onze buitenkant optuigen. De Eeuwige graaft naar onze bron. Het leven ligt diep in ons verscholen. Dus maken wij de beweging naar binnen.

Het uithouwen en graven *gebeurt aan* ons, zo passief staat het in de Hebreeuwse tekst die de rabbijnen aan het begin van onze jaartelling hebben vastgesteld. Er *wordt* aan ons gewerkt. Van het Oude Testament bestaat ook een Griekse versie uit de 3e en 2e eeuw vóór Christus,], een vertaling ooit gemaakt voor de joodse gemeenschap buiten Israël en als heilige Schrift aanvaard en gelezen door de Grieksprekende kerk uit de eerste eeuwen. Volgens die Griekse versie van de heilige Schrift is het uithouwen en graven niet alleen maar het werk van de Eeuwige, nee het is ook wat wij zelf doen. Niet alleen maar

God houwt onze kern tevoorschijn, ook wijzelf hakken het ene bloot, dat stevig is. Wijzelf graven totdat we bij de holte zijn waar de bron uitstroomt.

Het uithouwen en graven, wat aan ons gebeurt, wat we láten gebeuren maar niet zonder dat we er ook zelf actief bij betrokken zijn, heet in het evangelie 'jezelf verloochenen'. Jezelf verloochenen heeft voor menigeen een negatieve klank: alsof we onszelf zou moeten ontkennen of op een ongezonde manier zouden moeten wegcijferen. Alsof er niets van ons zou mogen overblijven. Maar als we zo lezen, isoleren we de woorden die Jezus zegt. Jezus' woorden over zelfverloochening zijn ingebed in een grotere samenhang waarin mensen genezen worden, raken aan overvloed, stoten op het geheim van leven dat prachtig is. Zeker, Jezus' woorden over zelfverloochening hebben om te beginnen iets zeer pijnlijks. Zelfverloochening heeft op de een of andere manier te maken met wat zich aan Jezus gaat voltrekken: lijden en sterven. Toch staat al het pijnlijke in dienst van leven dat ópstaat. In jouw dagen nog zul je zien hoe glorieus dat leven is, zegt Jezus. Zelfverloochening heet het proces van afpellen totdat we bij de kern komen. Tegen Petrus zegt Jezus dat die kern stevig is. Petrus lijkt helemaal niet stevig. Hij slingert heen en weer, slaat de plank mis, laat het afweten. Toch is dat dubieuze blijkbaar niet alles wat over Petrus te zeggen is. Een rots ben jij, zoon van Jona, zegt Jezus tegen hem. Petrus, zoon van Jona: de profeet Jona is bij uitstek de figuur van het heen en weer, die op het beslissende moment wegloopt voor zijn roeping. Die zijn ziel probeert te behouden en zo zijn ziel verliest. Die wegzinkt in het water. Dieper vallen kun je niet. Maar diepgezonken vindt Jona weer stevigheid, vindt hij het ene, hervindt hij zijn roeping. Zo ook jij, wankele Petrus, straks ben je de rots waarop de kerk gebouwd wordt. Die gekke kerk, met wankele mensen. De kerk die er

een puinhoop van maakt. Die in onze dagen afgebroken wordt. Die volslagen uit de gratie is, helemaal uit de mode. Die alleen maar minder lijkt te worden. Zodat je denkt: wat blijft ervan over? De rots blijft over. Onder de puinhopen komt haat onvermoede bron tevoorschijn.

Het afpellen, het uithouwen en uitgraven is iets dat aan ons gebeurt. De pijnlijke crisis overkomt ons. Maar in die ontreddering en bij al dat verliezen komt straks het moment dat we horen dat we kunnen opstaan. Jezus' oproep tot zelfverloochening is een uitnodiging om op zoek te gaan naar wat onverwacht toch stevig blijkt te zijn, naar wat in het verborgene alsmaar stroomt.

Wie zijn wij? De dikke ego's, dat zijn wij niet. Het vele waarmee wij ons omgeven getuigt van innerlijke armoede.

Onszelf verloochenen is kernachtiger leven. Steeds maar op onszelf gericht zijn, altijd weer met onszelf bezig zijn, met onszelf opkloppen of onszelf zielig vinden, betekent het verlies van onze ziel.

Petrus moet leren zichzelf te verloochenen. Dat betekent voor hem dat hij de focus van zijn gelovigheid verandert. Hij moet oog gaan krijgen voor het lijden van de messias. Petrus wil het lijden omzeilen, de pijn liefst overslaan. Petrus moet leren bij de lijdende Christus te zijn. Jezelf verloochenen is dat je niet bij het lijden wegloopt — het lijden van wie ook. Zoals mijn collega Barbara Lamain afgelopen vrijdag zegt in het Nederlands Dagblad: 'Als je zoekt waar Jezus in de evangeliën is, dan is dat steeds op plekken op aarde waar er lijden is, waar mensen er niet bij horen. Waarom zouden wij denken dat Hij nu ergens anders zou zijn?' Petrus moet leren dat de weg van de opstanding niet buiten het lijden omgaat: opstanding is een dynamiek is die het pijnlijke meeneemt en omvormt. Ook in de lezing uit Jesaja worden de stevige kern en de vloeiende bron gevonden in een context

van rafels en puinhopen. Jezelf verloochenen is dat je niet wegloopt bij de puinhoop die je aantreft maar juist in pijn, mislukking en onmacht gaat graven naar wat dragend en stromend is. Want het verrukkelijke en bloeiende, het luisterrijke, het glorieuze verschijnt graag daar waar de façade allang niet meer overeind staat, waar van een gelikte buitenkant ten enenmale geen sprake meer is. Uit een geruïneerd Jeruzalem bloeit de tuin van Eden. Een huilende Petrus die zijn heer verloochend heeft, gaat straks als een zorgzame herder zijn kerk voor. De instortende kerk van onze dagen is al bezig haar haar bron terug te vinden en zal als Sara op haar oude dag nieuw leven voortbrengen. En wij, met onze scherven en wonden, met onze rijkdom of andere vormen van armoede, met onze status of andere vormen van zielloosheid, wij zullen straks zingend tevoorschijn treden. Omdat de Eeuwige met met ons bezig is. Hetgeen bij tijd en wijle pijn doet. Maar het evangelie suggereert dat wij nog in dit leven een glimp van de glorie zullen zien oplichten van wat God met menszijn heeft bedoeld.

Zelfverloochening heeft te maken met terugtreden en ruimte maken, met eerbied voor leven dat groter is dan de besognes van ons eigen ik. Van minder wordt onze ziel mooier, lichter, wijder. En de kerk ook.

Henk Gols, henkgols@planet.nl